

ВИЕНСКА ДЕКЛАРАЦИЯ

за

глобално опазване на есетрите

Предисловие

Повечето от 27-те есетрови видове са силно застрашени, съгласно оценката на Чеверния списък на IUCN, а някои от тях наскоро придобиха критичен статус на застрашеност. Ситуацията изисква по-координирани и целенасочени действия, за да се предотврати изчезването на тези видове. В същото време, есетрите са флагови видове (индикатори за високо биоразнообразие) по отношение на други елементи на фауната, които са засегнати от същите фактори. В тази връзка опазването на есетрите е синоним на опазването на типичните елементи на фауната, характерни за техните местообитания и колонии.

Многобройни международни и регионални (напр. европейски) споразумения, нормативни документи и дейности (*в т.ч. Конвенцията за биологичното разнообразие (CBD), Конвенцията за международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES), Конвенцията за мигриращите видове диви животни (CMS), Рамсарската конвенция за влажните зони от международно значение, Бернската конвенция за опазване на европейската дива природа, Организацията на ООН за прехрана и земеделие (FAO), Директивата на Европейския съюз за опазване на природните местообитания и на дивата фауна и флора (Директива за хабитатите), Рамковата директива за водите на ЕС и Регламентите на ЕС за търговията с дива природа*) осигуряват стабилна рамка за управлението и защитата на застрашената дива природа, включително есетровите видове. Докато тези документи определят задълженията на страните членки, практическото им прилагане се възпрепятства от липсата на финансиране, липсата на политическа воля или от интересите на други сектори, които се конфронтират с целите на стратегиите за опазване.

Докато загубата на биоразнообразие се отразява на почти всички местообитания, няколко проучвания сочат, че сладководните местообитания търпят много по-големи загуби от повечето наземни местообитания. Голямо предизвикателството е да се запазят сладководните/водните хабитати, техните функции и тяхното биоразнообразие, тъй като те играят съществена роля в човешките населени места и служат като отточни места за целия ландшафт. По-конкретно, речните местообитания в Северното полукълбо са дом на най-уязвимите фази от развитие на

есетрите. Поради това, силното въздействие от структурното и функционалното модифициране на речните басейни, както и въздействията от язовири, замърсяване, инвазивни водни видове, неустойчиви практики по добив на баластра и изтегляне на вода за селскостопански или промишлени цели, оказват неблагоприятно въздействие върху възпроизводството и ранните жизнени фази на есетровите риби. Освен това реките, както и есетрите, често преминават през различни административни и политически граници, а това изисква сътрудничество и споделена отговорност за тяхното опазване.

Независимо от факта, че опитите за запазване на есетрите продължават от десетилетия, резултатите ясно показват, че ефективността на мерките се определя от сериозните ограничения, наложени от неблагоприятните човешки въздействия върху популациите, техните местообитания и свързаните с тях екосистеми. Подходите, които се опитват да постигнат компромис между краткосрочната експлоатация и последващото зарибяване, са неефективни и в много случаи са влошили състоянието на въпросните популации на есетрови чрез неконтролирани или непреднамерени вредни манипулации върху характеристиките на популациите. Поради това е важно да се разчита на ефикасни мерки за опазване на рибите в естествената им среда (*in situ*), за да се ограничат причините за повишената смъртност и да се позволи на популациите да се възстановят по естествен начин.

Признавайки сложността на заплахите за есетрите, през 2005 г., Световното общество за опазване на есетрите (WSCS) публикува РАМСАРСКАТА ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ГЛОБАЛНО ОПАЗВАНЕ НА ЕСЕТРИТЕ, очертавайки водещите принципи на неотложните мерки за осигуряване бъдещето на есетровите риби и времевите рамки за подходящи действия. Днес международната научна общност смята, че е необходимо да се преразгледат, актуализират и частично да се ревизират основните препоръки, като се включи и нова информация (вкл. относно последиците от изменението на климата), за да се обърне внимание на хората с ръководни функции в областта на рибарството и опазване на природата, на хората, вземащи решения, както и на националните и междуправителствените агенции, участващи в политиките по опазване на околната среда, относно критични въпроси, засягащи ефективността на консервационния мениджмънт.

Трябва да се подчертае необходимостта от най-добри практики при планирането или осъществяването на дейности, които биха могли да имат положително или отрицателно въздействие върху популациите от есетровите видове. В същото време есетрите са отлични посланици на подходи за опазване на местообитанията, които биха наложили ограничения върху използването на реките, крайбрежните и морските води и свързаните с тях ресурси.

За да се отговори на продължаващите стари, както и на новите предизвикателства в опазването на есетрите, на Осмия международен симпозиум за есетрите (ISS 8), проведен от 10-ти до 16-ти септември 2017 г. във Виена, с участието на около 300 специалисти по есетровите риби от 32 страни, бяха идентифицирани следните цели:

- 1) Защита и опазване на есетровите видове като емблеатични флагови видове за опазване на биоразнообразието за бъдещите поколения;
- 2) Отчитане на необходимостта от дългосрочни и адекватно обезпечени мерки за опазване на есетрите, подкрепени от подобрени управленски структури;
- 3) Опазване и възстановяване на реките като динамични системи, задвижвани от смущения. Речните хидроморфологични и екосистемни услуги зависят от тяхната непокътната функционалност, както и от надлъжна им и напречна свързаност;
- 4) Осигуряване на защитата на популациите от есетри чрез ефективен контрол и борба с измамите, незаконния, нерегулиран и нерегистриран улов и търговия. Като едновременно с това се осъществява подкрепа за устойчивите аквакултни практики, като алтернативен начин за производство на есетрови суровини.

За да подпомогне тези цели, насочени към повишаване на ефективността на опазването и възстановяването на есетровите видове, ISS 8 разработи следните препоръки, които са придружени от подробни обосновки. Препоръките следва да бъдат взети предвид от съответните засегнати държави, регионалните и международни агенции, ангажирани с опазването на видове.

Препоръки и обосновки

Качество на местообитанията и възстановяване

Защита на местообитанията, регулиране на реките, защита от наводнения и вътрешна навигация

Препоръка 1: Мерките за възстановяване чрез програми за „екс-ситу“ (ex situ) и зарибяване (re-stocking), изискват спешни и енергични мерки за „ин-ситу“ (in situ) опазване и възстановяване на местообитанията: а) всички хабитати на видовете от разред Есетроподобни трябва да бъдат идентифицирани и ефективно защитени чрез националното и евентуално чрез международното законодателство; б) правните рамки като Директивата за местообитанията на ЕС, както и документи като Рамсарската конвенция, Конвенцията за биологичното разнообразие, както и конвенциите от Берн, Осло-Париж, Хелзинки, Букурещ и Барселона, трябва да бъдат изцяло приложени, за да се подобри ефективно консервационния статус на видовете чрез подобрения в разширените им местообитания.

Обосновка: Независимо от продължаващите усилия за опазване на есетрите и веслоносите, в повечето райони на разпространение на тези видове, унищожаването на местообитанията продължава. В повечето случаи причината е непрекъснат антропогенен натиск, оказващ неблагоприятно въздействие върху съответните хранителни мрежи. Проучвания за екосистемните промени трябва да придружават всяка програма за възстановяване на есетри, за да могат се разберат последствията от управленските решения. Дългосрочните промени в околната среда, частично свързани с глобалните промени, изискват адаптивни мерки за подобряване на

местообитанията в дългосрочните програми за опазване на есетрите, за да се осигурят многобройните ползи за бъдещите поколения.

Препоръка 2: Защитата от наводнения и инфраструктурата за вътрешно корабоплаване трябва да бъдат планирани по интегриран начин с цел да се поддържа в максимална степен естествената хидродинамика, както и да се осигури свързаност и функционалност на екосистемите. Инфраструктурните проекти, които не са проектирани по такъв интегриран начин, не трябва да се прилагат.

Обосновка: Милиарди са били похарчени за унищожаването на реките и превръщането им във „водни пътища“, а крайречните територии често страдат от наводнения. Смекчаващите мерки, които струват само малък процент от тези инвестиции, направени в миналото, не могат да възстановят щетите. При все това, има примери, които показват приложимостта на интегрирания подход в планирането и осъществяването на инфраструктурата за навигация и намаляване на наводненията. Когато се работи с природата и се действа стъпка по стъпка, като същевременно още от самото начало се включват експерти по опазване на природата и заинтересовани страни, необходимостта от тежко въздействащи инфраструктурни мерки може да бъде значително намалена чрез прилагането на алтернативни решения.

Завиряване

Препоръка 3: Не трябва да се изграждат нови язовири по реките на есетрите и веслоносите. Въпреки това, ако са неизбежни, язовирите трябва да бъдат проектирани с най-съвременни мерки за намаляване на риска. Като част от тези мерки са правилно проектирани проходни съоръжения, които да осигуряват свободна миграция нагоре и надолу по течението на реките на всички жизнени фази на есетровите риби (възрастни екземпляри до няколко метра, както и риби от крехките ранни фази от жизнения им цикъл), свободна миграция на други фаунални елементи, както и свободно придвижване на седименти. Освен това, мерките трябва да включват опазване на местообитанията и бентосните общности в секциите нагоре и надолу по течението на реките. Проектите трябва да отчетат ефектите от изменението на климата, да предвидят динамичните промени в моделите на валежите (напр. екстремни наводнения и екстремни суши) за период от време от поне 50 до 80 години, като допълнително редуцират дела на наличния воден дебит за производство на енергия.

Обосновка: Проектирането на съоръжения за улесняване на миграцията на есетрите е трудно инженерно предизвикателство не само поради размера на необходимите съоръжения. В допълнение, бързо нарастват доказателствата, че моделът на валежите, свързан с промените на климата, все по-често включва крайности с внезапни, обилни валежи и цялостно значително увеличаване на нивата на наводнения, както и със значително по-дълги периоди на суша. Това ще направи още по-трудно проектирането на функциониращи миграционни проходи, които биха могли да работят дълги периоди от време, като същевременно се осигуряват необходимите нива за производство на енергия. Тези промени ще имат дългосрочни екологични и икономически ефекти върху работата на язовирите. Те трябва да бъдат оценявани на ниво на водосбор що се отнася до техните екологични и икономически последици винаги, когато се планира хидростроителство. Решенията, при които се използва само част от наличния хидропотенциал, показват

по-малко странични ефекти върху рибните популации, както и върху хидроморфологията. Тези решения осигуряват добра алтернатива за използване на потенциала за производство на енергия, като едновременно се поддържа екологичната функционалност и цялост.

Препоръка 4: Язовирите са унищожили наличието на местообитанията за презимуване и размножаване на есетровите риби нагоре и надолу по речните течения. Съществуващите съоръжения трябва да бъдат модернизирани със структури за ефективна защита на рибите и проходи за преминаване, както нагоре, така и надолу по течението на реките (проходи подходящи както за млади, така и за възрастни екземпляри). Другите въздействия на язовирите, например върху преноса и натрупването на седименти (например, при големи речни оттоци извън сезона, при залпово изпускане на вода от язовирите, при промени в температурния режим), също изискват прилагането на смекчаващи мерки. Наличието на странични канали, по които преминава най-малко 30% от речния отток при всякакви условия, значително би намалило въздействието на язовирните съоръжения.

Обосновка: Язовирите като миграционни бариери напълно премахват достъпа до речните местообитания нагоре по течението, където есетрите се размножават, преживяват ранните фази от живота си и зимуват. Освен това, те променят и качеството на местообитанията в реките нагоре и надолу по течението. Макар че улесняването на миграцията на рибите е предпоставка за смекчаване на най-очевидния неблагоприятен страничен ефект (ефектът на миграционна бариера), страничната свързаност има голямо значение за поддържане на функциите на речните екосистеми (по отношение на хидроморфологията, хидродинамиката, циркулацията на хранителни вещества и биологичното разнообразие) и заливните равнини. За да стане напълно функционална, страничната свързаност изисква съответните колебания на оттока, които да се случват в течение на времето. Необходим е непрекъснат мониторинг, за да се гарантира, че мерките за смекчаване на въздействието се изпълняват до необходимата степен и, за да може постоянно да се подобрява разработването на бъдещите смекчаващи мерки.

Препоръка 5: В случаите, в които изграждането на рибни проходи не е ефективно решение поради ниския капацитет на съществуващите съоръжения, тогава трябва да се обмисли премахването на тези съоръжения.

Обосновка: За старите водноелектрически централи трябва да се вземат предвид разходите във връзка с преките и непреки изменения върху околната среда и да бъдат приложени необходимите смекчаващи мерки. В допълнение, ефектът от измененията на климата, изразяващ се в кратки периоди на обилни дъждове и продължителни засушавания, при които работата на водноелектрически централи е ограничена, може да направи по-изгодно премахването на такива съоръжения, от колкото тяхната експлоатация да продължава и да нанася такива големи щети върху речната екология.

Препоръка 6: Приоритизирането на мерките за опазване и смекчаване на въздействията върху реките на есетрите, следва да се прилага на ниво водосборен басейн. Това е необходимо, за да се поддържат екологичните функции и да се осигури най-висока целесъобразност, както и най-ниски нива на неблагоприятните въздействия от техническа инфраструктура.

Обосновка: Интегрираното управление на речните басейни се превърна в добра практика във водния сектор. При нея се прилага холистичен подход, който отчита въздействията от човешката дейност както нагоре, така и надолу по течението на реката. Въздействията трябва да се избягват, смекчават или компенсират в тази последователност. Компенсаторните мерки следва да се прилагат предимно в близост до засегнатото място, като се възстановяват речни структури подобни на тези, които са били загубени.

Управление на рибарството

Препоръка 7: Управлението на риболова (напр. планиране, инспекции, надзор, опазване и прилагане) и останалите консервационни дейности, трябва да бъдат правилно интегрирани на всички нива. Това е необходимо, за да се осигури адекватното прилагане и на двата вида дейности от персонал с подходяща експертиза и ресурси, подкрепени от интегрирана правна рамка.

Обосновка: Управлението на запасите от есетри с постоянно нарастващите за тях заплахи, постепенно се превърна в проблем на агенциите за опазване на околната среда, а не в такъв на агенциите по рибарство. В повечето страни това означава прехвърляне на отговорност към агенции с по-малък ресурс. Свързаните с това пречки могат да бъдат сведени до минимум чрез засилено сътрудничество между агенциите. Отговорните за вземането на решения лица на национално ниво, трябва да действат, за да осигурят подходяща междусекторна интеграция на политиките с цел ефективно управление на запасите.

Препоръка 8: Правните предпоставки за нормативните документи в областта на рибарството трябва да отразяват ефектите от браконьерството върху усилията за опазване на видовете, както и върху самите популации на видовете риби с голяма продължителност на живота. Поради това, трябва да има значителни глоби и/или наказания. Съдебната власт трябва да бъде адекватно информирана за контекста и последиците от такива нарушения, за да се гарантира налагането на съществени санкции.

Обосновка: Незаконния лов и притежание на защитени животни не е дребно престъпление и оказва сериозно въздействие върху програмите за опазване и възстановяване на видове. Ефективното прилагане на нормативната уредба в областта на риболова и търговията е жизненоважна предпоставка за успешното противодействие на браконьерството и незаконната търговия с диви животни в и отвъд държавните граници. Глобите трябва да отразяват ефекта от нарушението върху усилията за опазване на видовете и по този начин да бъдат много по-високи от икономическата стойност на екземпляра или на неговите продукти на черния пазар.

Препоръка 9: Общностите, които традиционно са разчитали на риболова на есетри, трябва да бъдат подпомогнати при създаването на алтернативни средства за препитание, за да се улесни спазването на ограниченията и забраните за риболов.

Обосновка: Икономическите алтернативи помагат на местните общности да преодолеят преходните периоди в рамките, на които се прилагат мерки за опазване на видовете. Те помагат и да се опровергават аргументите, че рибарите са принудени да браконьерстват, за да издържат семействата си. Поради това е задължително, освен да се провежда ефективна комуникация за причините и необходимостта от мерките за опазване, едновременно с това да се смекчават ефектите от риболовните ограничения чрез разработване на алтернативни начини за препитание. Само при такива обстоятелства може да се очаква мерките за защита да бъдат ефективно приложени и изпълнението им да се увеличава. В много региони, политиците, администрацията и икономистите, които се занимават с планиране ще трябва да поставят по-голямо ударение върху тези мерки. Освен това е необходимо по-активно да се популяризира необходимостта от такива инициативи сред широката общественост.

Препоръка 10: Изследователите и мениджърите в областта на рибарството се съветват с бързи темпове да разработват и прилагат по-селективни методи за риболов, чрез които се предотвратява (или значително се намалява) улова на есетрови риби в райони, в които се извършва риболов на други целеви видове.

Обосновка: За да се позволи ефективния риболов на всички целеви (стопански) видове на регионално ниво, е от съществено значение да се разработят риболовни съоръжения, които предотвратяват залавянето на есетрови риби като съпътстващ улов. Въпреки относителната устойчивост на есетрите при залавяне и манипулации, намаляването на вероятността за срещане на есетри намалява рисковете от тяхното физическо увреждане поради задушаване и стрес. Впоследствие бактериалните инфекции и рисковете от заболявания могат да бъдат намалени, а това ефективно ще допринесе за набирането на достатъчен брой есетри от всички възрастови категории в жизнеспособната популация.

Оцеляване на видовете и хранилища

Препоръка 11: Подготовката на дейности за запазване на разнообразието от есетрови популации извън естествените им местообитания („екс-ситу“ консервационни дейности, целящи запазването на оставащата генетична хетерогенност и създаването на потенциални запаси от люпила на есетрови видове, които са застрашени от изчезване) трябва да бъде приоритетна и да получи навременна подкрепа в програмите за възстановяване на есетрите.

Обосновка: За да се запази достатъчно голямо генетично разнообразие на дадена популация, следва своевременно да се прилагат „екс-ситу“ мероприятия за опазване. Това е необходимо, когато есетровите популации или видове са категоризирани като застрашени от изчезване, и когато други мерки (като опазване „ин-ситу“, т.е. опазване в естественото местообитание) не могат достатъчно бързо да променят тенденцията на продължаващ спад в популацията. Признаците за спад в популациите често стават ясни само чрез дългосрочен мониторинг и чак, когато вече е достигнато критично ниво. Поради това е необходимо да се предприемат „екс-ситу“ мерки за опазване на достатъчно ранен етап, който да позволи (във възможно най-голяма степен) запазването на генетичното разнообразие на оригиналната популация. При няколко вида статусът на популацията бележи непрекъснат спад и

няма друг начин за тяхното опазване, освен чрез незабавно предприемане на „екс-ситу“ мерки, като създаване на живи генни банки, криоконсервация и т.н. за останалите екземпляри, докато „екс-ситу“ запаса се увеличава. С повишено внимание трябва да се работи в рамките на „екс-ситу“ мерките, за да се запази генетичното разграничаване и разнообразие на субпопулациите.

Препоръка 12: Ефективната организация на „екс-ситу“ наличностите трябва да бъде споделена между голям брой страни, за да бъде отразена съвместната отговорност в управлението на популациите. Това ще спомогне и за разпределянето на свързаните с това разходи за възстановяване, както и за намаляване на риска от загуби поради локални отрицателни събития.

Обосновка: За популации, чийто ареал на обитание попада в обхвата на няколко държави вече бе въведена споделена отговорност на управлението чрез въвеждането на пълна забрана за стопански улов и износ на хайвер от Каспийско море. Споделената отговорност между засегнатите държави за „екс-ситу“ запасите възниква от тяхното общо задължение по отношение на управлението и възстановяването на споделен ресурс. Този подход увеличава потенциала за успех чрез осигуряването на достатъчна подкрепа за мащабни програми, необходими за възстановяване на естествената структура на популациите на видовете, които се нуждаят от десетилетия, за да бъдат възстановени. По този начин, задължението да се поддържа стабилна стратегия за управление увеличава дяловото участие на партньорите в програмата и повишава мотивацията и ангажираността им по отношение на мерките за опазване. Така може да се улесни и обменът на екземпляри за увеличаване на генетичното разнообразие в отделните запаси. Този подход обаче изисква добра и ефективна комуникация между страните и участващите институции, като се използва правилно разработена, добре структурирана и съвместно управлявана система за събиране и съхранение на данни, която позволява честа актуализация и разширяване.

Дейности по зарибяване, възстановяване и реинтродукция

Препоръка 13: Зарибяването като мярка за компенсация, се счита за временно средство за преодоляване на неблагоприятните условия на околната среда, които причиняват неуспешно възпроизводство или средство за създаването на самоподдържащи се популации. Трябва да се създадат управленски структури на национално или регионално равнище, в зависимост от разпространението на видовете, за да се координират действията и да се стандартизират методологиите за размножаване, отглеждане и освобождаване.

Обосновка: Зарибяването има голяма възможност да окаже неблагоприятно въздействие върху естествените популации, които се борят да запазят жизнеспособен минимум, за да оцелеят. Необходими са многобройни предпазни мерки, за да е възможно естествено възстановяване чрез зарибяване с подходящо подбрани родоначални популации. Правилното идентифициране на източника и целта, на генетичните размножителни планове и на развъждането на риба с добри способности за оцеляване (генетични и физиологични) в дивата природа, е от решаващо значение за постигането на целта колкото е възможно по-бързо. „Екс-

ситу“ аквакултурите трябва да бъдат ясно отделени от аквакултурите, отглеждани със стопанска цел за месо и хайвер, като се спазват приетите международни насоки за това. Чрез запазване и поддържане на възможно най-широка гама разнообразие на всички биологични нива за бъдещите поколения, „екс-ситу“ консервационните мерки ще създадат адаптивния потенциал на популациите при непредсказуеми промени в природната среда (т.е. изменението на климата). Прилагането на „екс-ситу“ мерки също изисква премахване или смекчаване на основните причини за намаляване на популацията, което е от съществено значение за ефективността на мерките и за съкращаване на времето, през което се изисква зарибяване. По този начин крайната цел на отглежданите за освобождаване поколения е да се възстановят самоподдържащите се популации и пълният успех на програмата по зарибяване се постига, когато програмите за отглеждане и освобождаване вече не са необходими и могат да бъдат прекратени. Като предпоставка за намаляване на усилията по зарибяването е осъществяването на постоянен мониторинг, с цел да се документират условията и резултатите от опитните мерки за различните популации. Това ще улесни тяхното подобряване като непрекъснат процес на адаптивно управление.

Контрол на пазара

Препоръка 14: Поради неблагоприятното въздействие на неконтролируемия, незаконен риболов върху естествените популации от есетрови риби, то основните правоприлагащи усилия на национално, регионално и международно ниво, трябва да бъдат насочени към ограничаването на незаконната търговия с хайвер, есетрово месо и други продукти от есетрови риби. Следователно, това трябва да включва осигуряването на достатъчно ресурси (включително работна сила, оборудване, оперативни разходи и др.) за съответните правоприлагащи органи, с цел да се предотврати прекомерната експлоатация на есетрови видове.

Обосновка: Незаконната търговия с хайвер е не само проблем, свързан със защитата на застрашените есетри. Тя води до последици с по-голям обхват. В търговията е необходим строг контрол на пазара от производителя до търговеца на дребно, за да се определят ефективно измененията в тази област и да се блокират незаконните търговски канали. Това изисква строг контрол от способен, добре обучен и оборудван персонал на съответните агенции, особено в случаите когато може да има други проблеми, включително загуба на приходи от данъци, здравни и ветеринарни казуси и потенциално участие на организираната престъпност. Не на последно място, кампаниите за повишаване на осведомеността на клиентите трябва да бъдат засилени, за да се гарантира, че обществеността е запозната с проблемите свързани с незаконната търговия и по-конкретно търговията с хайвер. Този подход би бил от полза и за устойчивото производство на аквакултури за хайвер чрез насърчаване на тяхната работа, за да се гарантира безопасността на потребителите.

Препоръка 15: Необходимо е компетентните национални органи (напр. научни и управленски органи по CITES конвенцията, митници, инспекции по храните, правоприлагащи органи) да създават официални или неформални междуведомствени групи (с участието на специалисти от научни институции, митници, полиция и специалисти по финансови престъпления) за разработване на общи подходи и хармонизирани средства за борба с незаконната търговия с

елементи на дивата флора и фауна, като се подкрепят взаимно в съответните дейности и подкрепят компетенциите си при справянето с правни измами.

Обосновка: Групите за координация между агенциите могат значително да повишат осведомеността и ефективността на работата на контролните агенции чрез честен обмен на информация, споделяне на опит и насърчаване на съвместни операции, включително възстановяване на активи. Редовната комуникация може да помогне да се приоритизират действията и да се съсредоточат усилията за налагане на мерки в области от основно значение, като се подпомогне планирането и осъществяването на съвместни и координирани контролни кампании, където те спешно се изискват. В повечето случаи координираните усилия на ветеринарните служби, агенциите за безопасност на храните и CITES с митниците са необходими за ефективна борба с незаконната търговия. Ето защо е от решаващо значение доброто междуинституционално сътрудничество както на национално, така и на трансгранично равнище, включително навременният обмен на информация. TRAFFIC и Interpol могат да бъдат призовавани за подкрепа. За всяка една нация, въпросът по-голямо голямо значение, тъй като може да включва организирани престъпни мрежи.

Препоръка 16: Инспекциите в производството и търговията трябва да се извършват без предупреждение. Те трябва да използват най-съвременните техники (например ДНК и изотопен анализ), които са необходими за идентифициране на вида и произхода му, като по този начин се гарантира ефективно наблюдение на търговията с хайвер и други есетрови стоки. Това трябва да включва и контейнерите за хайвер с етикети на CITES, освен в случаите, когато манипулациите са напълно неприемливи.

Обосновка: Необходимостта от случайни и неочаквани проверки вече беше подчертана на семинара за търговия с хайвер през 2007 г. и беше коментирана многократно на Конференцията на страните по CITES. Резултатите от конфискациите подчертават стойността на ДНК тестовете, когато се използват в реално време, тъй като тези мерки могат да помогнат за откриването на видове, които не съответстват на етикетите и за ограничаване на незаконната търговия.

Препоръка 17: Необходима е тясна трансгранична координация на правоприлагащите действия, свързани с незаконната търговия с есетрови продукти, за да е възможно справянето с международните престъпни мрежи.

Обосновка: Незаконните трансгранични дейности често са добре организирани и изискват бързи намеси. Тъй като много от есетровите запаси са споделени между народите, координацията на правоприлагащите действия може да се осъществи чрез редовна комуникация чрез горещи линии и трансгранични срещи, придружени от навременен обмен на информация относно планирани действия и съвместни проверки от всички заинтересовани агенции.

Препоръка 18: Изпълнителните органи следва да повишат вниманието си по отношение наличието и автентичността на етикетите в съответствие с най-новите системи за етикетирание на CITES. Професионалното изготвяне и начин на поставяне на етикетите, трябва да бъдат стандартизирани на по-високо ниво, за да се предотвратят злоупотреби и да се избегне загубата на етикети по време на опаковането, транспортирането и съхранението. Също така, трябва да се подобри

качеството на печат на кодовете на CITES, за да се сведат до минимум измамите

Обосновка: Страните, ратифицирали Конвенцията CITES, трябва да гарантират, че всеки произведен контейнер с хайвер, за вътрешния или международния пазар, е правилно етикетирани, независимо дали хайверът се произвежда или само се преработва на тяхна територия, ако е внесен. Използването на някои елементи за сигурност, които не могат лесно да бъдат фалшифицирани (например холограми), както и производството на етикети от органите за управление на CITES, са мерки, които биха могли да допринесат за намаляване на случаите на фалшифицирани етикети. Тези етикети трябва ефективно да запечатват контейнерите, като се осигурява устойчиво прилепване към опаковъчния материал. Освен това задължителният стандартен дизайн на етикетите на CITES би могъл много да улесни работата на контролните органи. В момента е широко разпространено мнението, че има твърде голямо разнообразие в дизайните на етикетите. Компаниите трябва да подобрят качеството на отпечатването CITES кодовете на етикетите по отношение на яснотата и дълготрайността печата (например да се използва водоустойчив печат). Такива подобрения могат да гарантират надеждността и ефективността на системата за етикетирани.

Препоръка 19: За да се осигури успех в съдебните дела, аналитичните методи трябва да бъдат хармонизирани, като се използват подходящи научни и лабораторни стандарти. За предпочитане е това да се осигури с редовни обучения за уеднаквяване между лабораториите, извършващи ДНК и други анализи по разследванията.

Обосновка: Прилагането и стандартизирането на съвременните аналитични инструменти в тестовите за генетична идентификация е от съществено значение за постигане на надеждни, възпроизводими резултати, които са валидни при съдебно преследване. Институциите, които прилагат тези инструменти, могат да бъдат специално сертифицирани или акредитирани в съответствие с международните стандарти. Тъй като анализът на ДНК не може да диференцира дивия от произведения във ферми хайвер, трябва да се използват други техники, като например анализът на изотопи, за да се провери източника и произхода на продуктите на пазара. За двата метода трябва да се договорят стандартизирани методологии и да се създадат био-банки за референтни проби за вътрешно калибриране. Когато са налице признатите методологии, трябва да се предвидят разпоредби, които да гарантират, че при прилагането им се използват най-добрите практики.

Следва да се проучат възможностите на националните институции за извършване на необходимите тестове (включително по отношение средствата за покриване на свързаните с тях разходи). Ако никоя национална институция не може да извърши тестовите, следва да се проучи възможността за разширяване на нейния капацитет за тази цел. Пробите могат също да бъдат анализирани в страните (вероятно нй-лесно ще е в държави членки на ЕС), които имат съответната експертиза или ресурси.

Аквакултури

Препоръка 20: Видовете есетри, произведени чрез аквакултурни операции, следва редовно да бъдат наблюдавани в съответствие с националните или регионални (ЕС) регламенти, включително по отношение на екологичната съвместимост и безопасността на продуктите. За да се идентифицира и предотврати незаконният внос или „изпирането“ на незаконно уловена риба като аквакултура, производството и търговията с есетрови видове изисква специфични мерки за мониторинг и контрол в сектора на аквакултурата. За да се предотврати отрицателното взаимодействие между изкуствено отглежданите риби и естествените популации/видове (например хибридизация, предаване на болести, неправилно идентифициране в случай на прилов), следва да бъдат приложени ефективни мерки за предотвратяване на излизането на риби от стопанствата.

Обосновка: Есетровите аквакултури и преработвателни дейности предоставят няколко възможности за изпиране на незаконно придобити чрез див улов есетрови продукти. Необходим е строг контрол на производствения процес в съответствие с разпоредбите на CITES, ЕС и националните разпоредби, за да се провери произхода и източника на продуктите и да се предотврати излизането на незаконни продукти на пазара. В идеалния случай, надзорът върху хармонизирането на законовите процедури за търговията с хайвер и месо от аквакултури, следва да се осъществява от съвместен комитет, в който участват повечето (или всички) държави, в които има активно производство на есетрови продукти и търговия с продукти. Правораздавателните органи и органите за управление на CITES трябва да гарантират, че произведените обеми хайвер съответстват на възрастта, броя и видовете есетрови в съответните стопанства. Хайверът, продаван като "отгледан в плен" (изходен код "С"), трябва да бъде получен от женска, на която и двамата родители са родени в плен, както е определено от CITES. Понастоящем наличните данни за производството от аквакултури обаче не изглеждат много надеждни, а отчетните документи са с твърде разнообразни формати, тъй като идват от различните агенции (ветеринарна, продоволствена сигурност, прилагане на CITES и евентуално митници), участващи в различните етапи от производствения процес. Поради това се изисква редовно събиране на информация от съответните органи (за предпочитане ежегодно). Информацията следва да се споделя между агенциите, за да се даде възможност на правораздавателните органи да бъдат активни, когато това се налага. За да се ограничи рискът от избягали риби, трябва да се въведат специфични разпоредби в стопанствата, като например наличието на системи с двойна мрежа в случаите на култивиране в открити води, както и систематично индивидуално маркиране на рибите, за да бъдат лесно разграничавани от дивите екземпляри в случаи на прилов. Ако в речния басейн има критично ниво на популация на диви есетри, стопанското отглеждане трябва да бъде разрешено само в затворени системи.

Препоръка 21: Аквакултурната индустрия, участваща в производството на есетрови продукти се насърчава да сътрудничи при определянето на подходи за проследяване, които да подкрепят правоприлагащите органи в действията им по контрол на търговията. Предлага се да се създадат хранилища за тъкани за идентификация на заловени стоки, за да се позволи по-ефективно и бързо пускане на пазара на законните есетрови продукти.

Обосновка: Производителите на продукти от хайвер и есетрови риби биха имали голяма полза от активното сътрудничество със съответните органи при разработването на мерки, които позволяват бързо и ефективно проследяване на

техните продукти на пазара. Това би ограничило икономическите им загуби от конфискация на хайвер с несигурен/неясен произход и би намалило усилията на правоприлагащите органи, като същевременно би помогнало да се идентифицират стопанства, които участват в незаконната търговия с див хайвер.

Съвместната работа със съответните агенции при проследяването на всяко преработено животно до стопанството, от което произхожда би могла да включва, например, генотипирането на родителските запаси или създаването на банки с тъкани, които могат да бъдат използвани при поискване. Тази методология, разработена съвместно от фермерите и институциите, следва да бъде оценена по отношение на ефективността ѝ, за да се установят стандартни процедури.

Препоръка 22: Стопанствата, култивиращи есетрови продукти за потребителските пазари, могат в изключителни случаи да бъдат важни партньори в програмите за опазване на околната среда, за да се преодолее липсата на необходимата публична инфраструктура за „екс-ситу“ консервационни дейности. Тези стопанства могат да бъдат временно привлечени и да получат подкрепа за поддържане на застрашени от изчезване есетрови видове, които са публична собственост. Това може да стане, ако са изпълняват следните условия:

- а) Надзорът на процеса по развъждане се осъществява от националните/регионалните природозащитни органи, които изпълняват програмите за възстановяване на есетри.
- б) Дивата риба (до поколение F2) не е собственост на стопанството, а принадлежи на националната или регионална програма за възстановяване на есетрите. Стопанството носи пълна отговорност за оцеляването и наличието на есетрите.
- в) Екземплярите, които се използват за размножаване се избират на базата на предварителен генетичен анализ и съгласуван размножителен план. Развъждането (с цел възстановяване) е отделено от производството със стопанска цел, като се прилагат „екс-ситу“ препоръките за отглеждане.
- г) Преди използването на излишъка от размножаването за търговски цели, трябва да се вземе предвид търсенето на есетри от програмите за възстановяване във водосборния басейн. Използването за търговски цели се осъществява само след разрешение на координиращия орган, като всеки случай се разглежда по отделно.

Обосновка: В някои страни програмите за опазване на есетрите все още не са достигнали нивото, при което консервацията „Екс-ситу“ може да бъде незабавно приложена от публична или друга национална/регионална организация, въпреки че въпросните видове са изложени на риск от незабавно изчезване. Временното въвличане на есетровите фермери ще позволи да се изпълняват препоръки 11-13, докато бъде създадена конкретна инфраструктура за тази цел. За да се развъжда риба за освобождаване, трябва да се въведат специфични условия за нейното отглеждане, необходими за създаването на "култура за освобождаване". Следователно, дейностите за опазване трябва да се извършват при условия, които позволяват поддържането животни в добро състояние за много дълги периоди от време (50-80 години). Възпроизвеждането трябва да се извършва въз основа на разумен план за размножаване, за да се запази генетичното разнообразие на родоначалната популация. В допълнение аквакултурата, отглеждана с консервационна цел, изисква специфична инфраструктура и пространство, за да отговори на изискванията за производство на добре адаптирани (напр. здрави) потомства. Поради тази причина трябва да се гарантира обучение на персонала,

надзор на дейностите от независими експерти и достъп до рибата, докато не бъде изградена публичната инфраструктура.

Интегриране на политиките и повишаване на информираността

Препоръка 23: Трябва да се повиши информираността на обществото, за да може то да окаже подкрепа и да настоява за политически действия за изпълнението на всички гореописани препоръки. Обществеността в засегнатите държави трябва да бъде информирана за значимостта на есетровите риби за хората и за природата, както и за застрашения статус на тези видове. По-специално, потребителите на хайвер трябва да научат как да избягват незаконни продукти. Ключовите заинтересовани страни от различни сектори се нуждаят от целенасочена информация за опазването на есетрите. Необходимо е да се повиши осведомеността на ключовите лица, които участват във взимането на решения относно необходимостта от интегрирани политически действия и изпълнението на гореописаните препоръки.

Обосновка: Ангажирането на лидерите, които взимат решения и създаването на политическа воля е предпоставка за адекватно финансиране и устойчиви секторни политики. Флаговите видове, като есетрите, изискват интегрирани политически решения, тъй като мигрирайки в от една екосистема в друга, те пресичат и различни национални граници и юрисдикции и съответно са засегнати от множество ползвания. По този начин политиките, свързани с водната екология, опазването на биологичното разнообразие, навигацията, инфраструктурното планиране, предотвратяването на наводнения, добивът на чакъл, прилова, рибарството и търговските регламенти се нуждаят от междуетраслова интеграция. За да се избегнат конфликти по време на изпълнението на мерките, заинтересованите страни трябва да бъдат включени в процесите в максимална степен, когато става въпрос за есетри. Въвличането на обществеността е от съществено значение за да се увеличи базата от знания на хората, тяхното участие и подкрепа за мерките.

Призоваваме всички държави в рамките на обитавания от есетрите ареал, всички междуправителствени, международни, регионални и национални агенции, ангажирани с опазването на околната среда, както и всички НПО в страните, в които есетрите някога са предоставяли здравословни биологични ресурси и настояваме за предприемане на незабавни действия за осигуряване на средствата и ресурсите за осъществяване на гореописаните препоръки.

Този документ бе представен и обсъден от участниците в Осмия международен симпозиум за есетрите (ISS 8) по време на последната сесия на симпозиума, и бе завършен чрез кореспонденция на експертно ниво.

Редактори:

Харълд Розентал

Президент на Световната организация за опазване на есетрите (WSCS)

Йорн Геснер

Ковчежник на Световната организация за опазване на есетрите

С принос от:

Борда на директорите на Световната организация за опазване на есетрите, ВВФ (WWF),
Научния комитет към Осмия международен симпозиум за есетрите.

А именно:

Паоло Бронзи (Италия); **Стефания Болдън** (САЩ); **Юрг Блош** (Швейцария); **Михаил Чебанов** (Русия); **Леонардо Конгиу** (Италия); **Джеймс Кросмън** (Канада); **Томас Фридрих** (Австрия); **Гертруд Хайдвогл** (Австрия); **Тим Хакстън** (Канада); **Юта Ярл** (Австрия); **Ирене Луциоус** (Австрия); **Мария-Лаура Аколас** (Франция); **Реймънд Меър** (Белгия); **Колмън О'Криодиън** (Кения); **Мохамед Порказеми** (Иран); **Ралф Рейнартс** (Германия); **Стефан Шмуц** (Австрия); **Бийт Стрибел** (Австрия); **Екатерина Войнова** (България); **Андреа Шриер** (САЩ); **Моли Уеб** (САЩ); **Ейми Уелш** (САЩ); **Квей Вей** (Китай); **Патрик Уилиът** (Франция) и участниците в дискуссионния форум и заключителните сесии на Осмия международен симпозиум за есетрите (ISS 8).